

УДК 330.1

Чмут А. В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економічної теорії, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

СУТНІСТЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті обґрунтовано необхідність пошуку нових концепцій в сфері економіки та використання нового понятійного апарату, що є наслідком ускладнення економічних процесів. На основі останніх досліджень визначено, що поняттю «гармонізація» в сфері економічної діяльності приділялось мало уваги. Розкрито сутність понять «гармонія» та «гармонізація». Наведені підходи до визначення гармонізації в економіці різними вченими. Узагальнена сутність гармонізації з позиції економіки. Представлено семантичне коло категорії «гармонізація» - оптимізація, збалансування, рівновага, уніфікація. Визначено об'єкт гармонізації. Визначено, що в умовах сьогодення гармонізація є домінуютью категорією по відношенню до якості, результативності, ефективності. Охарактеризовані принцип «золотих пропорцій» і концепція гармонізованого менеджменту.

Ключові слова: гармонія, гармонізація, узгодження інтересів, економічна діяльність, збалансованість економіки.

Чмут А.В., кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры экономической теории, Херсонский государственный университет, г.Херсон, Украина

ПОНЯТИЕ ГАРМОНИЗАЦИИ, КАК ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ

У статье обоснована необходимость поиска новых концепций в сфере экономики и использования нового понятийного аппарата, что является следствием усложнения экономических процессов. На основе последних исследований определено, что понятию «гармонизация» в сфере экономической деятельности уделялось мало внимания. Раскрыта сущность понятий «гармония» и «гармонизация». Приведены подходы к определению гармонизации в экономике различными учеными. Обобщенная сущность гармонизации с позиции экономики. Представлен семантический круг категории «гармонизация» - оптимизация, сбалансирование, равновесие, унификация. Определен объект гармонизации. Выявлено, что в современных условиях гармонизация является доминирующей категорией по отношению к качеству, результативности, эффективности. Даны характеристики принципу «золотых пропорций» и концепции гармонизированного менеджмента.

Ключевые слова: гармония, гармонизация, согласование интересов, экономическая деятельность, сбалансированность экономики.

Chmut Anna, Candidate of economics Sciences, senior lecturer of the Department of economic theory, Kherson State University, Kherson, Ukraine

HARMONIZATION, AS AN ECONOMIC CATEGORY

The article proves the necessity new concepts and use of a new conceptual apparatus Based on recent research determined that the concept of "harmonization" in the sphere of economic activity was paid little attention. Concepts of "harmony" and "harmonization" are considered. approaches to determining the economic harmonization different scientists are

considered. Harmonization as an economic category are defined. Presented semantic range of the category of "harmonization" - optimization, equilibrium, balance, unification. Examined the object of the harmonization process. It was determined that harmonization is the dominant category with respect to the quality, effectiveness, efficiency. Characterized the principle of "golden proportions" and the concept of a harmonized management.

Keywords: *harmony, harmonization, alignment of interests, economic activity, balanced economy.*

Постановка проблеми. Високий динамізм розвитку економіки вимагає від ринкових суб'єктів оперативного реагування на зміну характеру взаємодії з контрагентами та ефективної адаптації до нових умов функціонування ринкової системи. Ефективне економічне зростання є наслідком гармонійного рішення багатопланових задач. Ускладнення економічних процесів та підвищення частоти виникнення економічних криз, сприяють пошуку нових теорій та концепцій, що в свою чергу зумовлює появу нового понятійного апарату. Необхідність використовувати нову термінологію, що є наслідком сучасних тенденції розвитку ринкових відносин, в повній мірі відноситься до поняття «гармонізація», яке, в контексті міжнародних економічних відносин, здебільшого знаходило відображення при розкритті питань узгодження законодавства. Гармонізація як економічна категорія досить рідко використовується в науковій літературі, чим і визначається актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню сутності гармонізації як економічної категорії приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Іванус, В. Кострицький, А. Муратов, О. Шаріпова та ін. Результат впливу процесу гармонізації на різні сфери економічних відносин досліджували: А. Булгаков, Ю. Дубровська, Н. Кириллова, О. Смольянова, А. Шпак, Н. Лаптев.

Мета статті. Метою статті є дослідження сутності гармонізації як економічної категорії.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи сутність гармонізації, необхідно звернути на те, що саме поняття «гармонія» має філософсько-естетичну основу. Словник В. Даля визначає гармонію як узгодженість,

стрункість у поєднанні чого-небудь [1, С.103]. Інше визначення гармонії звучить так: гармонія (грец. Harmonia - зв'язок, відповідність) - співзвуччя, згода, узгодженість частин у розчленованому цілому [2, С. 64]. Таким чином, поняття «гармонізація» словники визначають як приведення чого-небудь у стан гармонії. Словник іншомовних слів з позиції економіки гармонізацію визначає як узгодження кон'юнктурних, фінансових, соціальних та зовнішньоекономічних заходів різних держав один з одним, яке може забезпечити продуктивну спільну економічну політику. Нормалізація суспільних відносин [3, С.33].

При дослідженні ринкової економіки на предмет наявності в ній ознак гармонії вченим вдалося встановити наступну закономірність. Саме присутність узгодженості, стрункості (або порядку) в пропорціях складових частин бізнес-процесів значно посилюють адаптаційні якості фірми і забезпечують її успішне і благополучний розвиток, а відсутність узгодженості і стрункості (тобто безлад) призводять у кращому випадку до неефективного використання ресурсів фірми, а в гіршому - до розвалу бізнесу, занепаду і т.д. [4, С.19]. Гармонія в економіці – це її максимальна ефективність та стійкість, зрівноваженість її секторів.

Питання сутності гармонізації в економічній діяльності розглядалось рядом російських вчених, які дають наступні визначення цього поняття:

Кострицький В. Я. визначає гармонізацію як встановлення рівноваги, гармонії, балансу близького рівня пріоритетності, що рівно вимагають виконання в заданий період. Здійснюється за допомогою свідомого,

керованого розподілу між ними обмежених ресурсів [5].

Шпак А. дає наступне визначення гармонізації – це взаємне узгодження, зведення в єдину систему, уніфікація, координація, упорядкування різних дій, економічних заходів між системами та підсистемами, структурою та інфраструктурою [6].

Лаптев Н. розглядає гармонізацію як процес і як результат. Як процес гармонізація являє собою відносини, що утворюються в процесі формування гармонії економічної діяльності. Як результат - відображає зміст такої діяльності [7].

Таким чином, з наведених визначень можна зробити висновок, що поняття

гармонізації в економіці часто перетинаються з такими поняттями як: збалансованість, зрівноваженість, оптимізація, уніфікація (рис.1).

Збалансованість – співвідношення взаємообумовлених частин, що забезпечує нормальне існування або функціонування будь-яких явищ або процесів. Синонімом збалансування може бути поняття «узгодження», що полягає у відсутності протиріч.

Рівновага – стан спокою; поняття, що визначає ситуацію, коли економічні агенти або ринки не мають причин до зміни своєї поведінки.

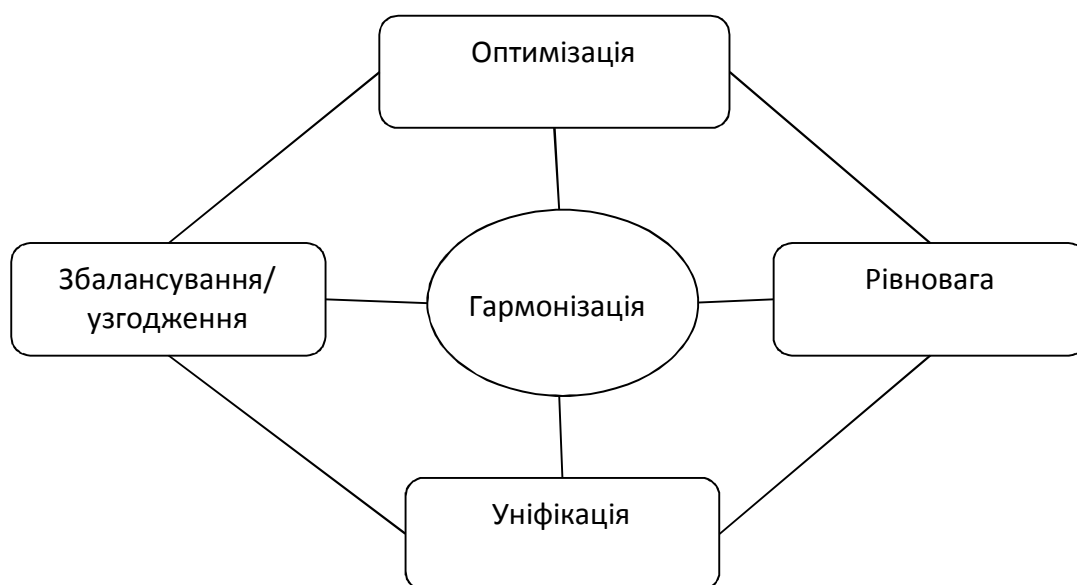

Рисунок 1 – Відображення сутності гармонізації в інших поняттях

Джерело: складено автором

Оптимізація – вибір найкращого варіанту стану системи із вірогідної множини, розробка оптимального рішення з позиції певного критерію оптимальності [6].

Уніфікація – встановлення різних форм по єдиному зразку, приведення будь-чого до єдиної системи.

Таким чином, узагальнивши, можна зробити висновок, що під гармонізацією в економіці розуміють процес, що має на меті взаємне, збалансування, оптимізацію, уніфікацію, координацію дій та економічних

процесів з метою досягнення рівноваги та узгодження [8].

Враховуючи, що ринок – це суцільне поле протиріч між покупцями і продавцями, а будь-яка угода між ними – це компроміс, який свідчить про досягнення збалансованості інтересів, то питання гармонізації взаємовідносин виділяється в окрему специфічну сферу наукового інтересу.

«Гармонізація» має місце там, де відсутня або усунена неузгодженість окремих явищ, дій та процесів. Тільки після гармонізації

можна вести мову щодо ефективності, якості та результативності.

А. Муратов у своєму дослідженні визначає, що об'єктом гармонізації є протиріччя структур, дій та інтересів, які конкретизуються через явища (процеси), властивості (якості), цілі (відношення). По відношенню до цілей гармонізація проявляє себе через пріоритети, до властивостей та якості – як необхідна умова, до процесів і явищ – як міра. Наслідком гармонізації властивостей є якість, процесів – ефективність, цілей – результативність виробництва. Таким чином дослідник акцентує увагу на тому, що гармонізація – причина, а якість, результативність, ефективність – наслідок [9].

Поширення уваги до питань гармонізації привело до появи нового напрямку досліджень в теорії управління, що набув розвитку на межі 20-21 ст – гармонізований менеджмент.

В основі даної концепції покладене твердження, що необхідною умовою стійкого еволюційного розвитку ринкових соціально-економічних систем є існуванням в межах її структури «золотих пропорцій» або «золотого перерізу» [4, С.20].

В основі математичного аналізу гармонії покладена теорема Фур'є відповідно до якої усяка періодична функція, що вільно дана в деякому проміжку, може бути розкладена на ряд простих гармонійних коливань та в кінцевому випадку представлений тригонометричним рядом певного виду.

«Золотий переріз» широко відомо, насамперед, як принцип поділу відрізка в наступному співвідношенні: ціле відноситься

до більшої частини як більша частина відноситься до меншої [4, с.28]. Таким чином, частини різної величини знаходяться в певному співвідношенні. Якщо ціле прийняти за одиницю то більший відрізок дорівнюватиме 0,62, а менший 0,38.

Таке співвідношення забезпечує в першу чергу стійкість системи до впливу до впливу зовнішніх факторів та здатність з найменшими витратами повернути рівновагу.

Відомо, що «золотий переріз» виявляється в навколишньому світі, в будові людського тіла і в його фізіології, в біології, в архітектурі, музиці, поезії тощо. Що стосується використання пропорцій «золотого перерізу» у фінансовій та економічній сферах, то на їх основі розроблені хвилі Р. Еліота; числа ряду Фібоначчі (як одна з теорій, що спираються на «Золоті» пропорції) широко використовуються в технічному аналізі на фондових ринках, на валютному ринку Forex, зокрема, як інструмент прогнозування ціни й розрахунку рівнів закриття збиткової позиції [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином розглянуті нами питання свідчать про те, що гармонізація має досить широке, коло трактувань, що є наслідком різноманітності сфер реалізації. Об'єктами гармонізації можуть бути структури, дії, інтереси, цілі процеси та інші. Враховуючи прискорення процесів глобалізації, особливого інтересу набуває дослідження питань гармонізації взаємовідносин учасників ринку.

Література:

1. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 томах / В. И. Даль. – М. : Русский язык, 1998 г. – 2726 с.
2. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : «Большая Российская энциклопедия»; СПб. : «Норинт», 2003. – 1456 с.
3. Комлев Н. Г. Словарь новых иностранных слов. / Н. Г. Комлев. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2000. – 672 с.
4. Иванус А. И. Код да Винчи в бизнесе или гармоничный менеджмент по Фибоначчи : учеб. / А. И. Иванус. – М. : КомКнига, 2006. – 104 с.
5. Кострицкий В. Я. Гармонизация деятельности малого предпринимательства в новой экономической среде [Электронный ресурс] / В. Я. Кострицкий, А. Е. Фатеев, М. Н. Яковлев // Режим доступа : <http://www.mte-eco.ru>. – Дата останнього доступу: 16.01.2017 р. – Назва з екрану.

6. Шпак А. С. Гармонизация торговой и промышленной политики с учетом экономической безопасности / А. С. Шпак // Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета имени академика М. Ф. Решетнева. – 2009. – № 2. – С. 399-402.
7. Лаптев Н. В. Роль гармонизации экономической деятельности в управлении нефтеперерабатывающими предприятиями / Н. В. Лаптев // Вестник ИНЖЭКОНа. – 2007. – № 5 (18). – С.289-291.
8. Чмут А. В. Оцінка рівня гармонізації відносин учасників інтеграційних об'єднань / А. В. Чмут // Збірник наукових праць Харківського національного аграрного університету. – 2012. – № 6. – С.232–237.
9. Муратов А. С. Гармонизация как научная категория [Электронный ресурс] / А.С. Муратов // Режим доступа: http://www.globecsi.ru/Articles/2010/Muratov_Povaritch.pdf. – Дата останнього доступу: 23.03.2017 р. – Назва з екрану.
10. Кириллова Л. Н. Использование принципа «золотого сечения» в гармонизации структуры баланса предприятия [Электронный ресурс] / Л. Н. Кириллова, А. Р. Зиянгулова // Режим доступа: http://economicarggu.ru/2010_1/kirilova.pdf. – Дата останнього доступу: 23.03.2017 р. – Назва з екрану.
11. Шарипова О. С. Определение объектов гармонизации с позиций процессного, ситуационного и проектного управления / О. С. Шарипова // Управление проектами и развитие производства. – 2013. – №2 (46). – С. 33-39.

References:

1. Tolkoviy slovar' zhyvoho velykorusskoho iazyka (1998) [Explanatory dictionary of the living great Russian language], Russkiy iazyk, Moscow, Russia.
2. Bol'shoj entsyklopedicheskiy slovar' (2003) [Big encyclopaedic dictionary], Norynt, Moscow, Russia.
3. Komlev, N. G. (2000), *Slovar' novykh ynostrannykh slov* [Dictionary of new foreign words], EKSMO-Press, Moscow, Russia.
4. Ivanys, A. I. (2006), *Kod da Vynchy v byznese yly harmonychnyj menedzhment po Fybonachchy* [he da Vinci code in business or harmonious management according Fibonacci], KomKnyha, Moscow, Russia.
5. Kostritskii, V. A., Fateev, A. E. and Yakovlev M. N. (2016), "Harmonization of the activities of small business in the new economic environment", available at: <http://www.mte-eco.ru> (Accessed 23 March 2017).
6. Shpak, A. S. (2009), "Harmonization of trade and industrial policies with respect to economic security", *Vestnyk Sybyrskoho hosudarstvennoho aerokosmycheskoho unyversyteta ymeny akademika M. F. Reshetneva*, vol. 2, pp. 399-402.
7. Laptev, N. V. (2007), "The role of harmonization of economic activities in the control of the oil refineries", *Vestnyk YNZhEKONa*, vol. 5 (18), pp. 289-291.
8. Chmut, A. V. (2012) "Assessment of the level of harmonization of relations of participants of integration associations", *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, vol. 6, pp. 232-237.
9. Myratov, A. S. (2016), "Harmonization as a scientific category", available at: http://www.globecsi.ru/Articles/2010/Muratov_Povaritch.pdf (Accessed 23 March 2017).
10. Kirilova, L. N. (2016), "Using the principle of "Golden section" in the harmonization of the structure of the balance sheet", available at: http://economicarggu.ru/2010_1/kirilova.pdf. (Accessed 23 March 2017).
11. Sharipova, O. S. (2013), "The definition of objects of harmonization from the standpoint of process, situational and project management", *Upravlenye proektamy y razvytye proyzvodstva*, vol. 2 (46), pp. 33-39.